

INFRAȚIUNI SĂVÂRȘITE ÎN SFERA ACTIVITĂȚII ECONOMICE EXTERNE

(art.248 și 249 CP RM): STUDIU DE DREPT PENAL

Vitalie STATI

Universitatea de Stat din Moldova

Prezentul articol este dedicat analizei de drept penal a infracțiunilor prevăzute la art.248 și 249 CP RM. Printre altele, se stabilește: 1) dacă făptuitorul confecționează și/sau deține declarația neautentică – în scopul prezentării acesteia către organul vamal – vom fi în prezența pregătirii de una dintre infracțiunile prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM; 2) dacă făptuitorul confecționează și/sau deține declarația neautentică, după care o prezintă organului vamal – vom fi în prezența uneia dintre infracțiunile consumate prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM. De asemenea, se relevă că prevederea de la lit.d) alin.(5) art.248 CP RM este complementară numai cu prevederea de la alin.(1) art.248 CP RM. În cazul infracțiunilor specificate la alin.(2)-(4) art.248 CP RM – indiferent de numărul, cantitatea sau proporțiile ce caracterizează respectivele entități – răspunderea se va aplica conform unuia dintre aceste alineate. Această interpretare reiese din regula fixată la alin.(2) art.3 CP RM, potrivit căreia interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale este interzisă. Un alt argument ar fi că sunt prea diferite (și, de aceea, generatoare de confuzii) criteriile de stabilire a numărului, cantității sau proporțiilor diverselor entități care reprezintă obiectul material (imaterial) al infracțiunilor prevăzute la alin.(2)-(4) art.248 CP RM.

Cuvinte-cheie: *contrabandă, frontieră vamală, teritoriu vamal, control vamal, eludare, declarare, eschivare, achitarea plăților vamale.*

OFFENSES IN THE SPHERE OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY (art.248 and 249 PC RM):

A STUDY OF PENAL LAW

This article is dedicated to the penal law analysis of offenses referred to at art.248 and 249 PC RM. Among other things, it is determined: 1) if the perpetrator manufactured and/or possesses the inauthentic statement – with the intention of its submission to the customs authority – we are in the presence of preparing of the one of the offenses referred to at par.(1)-(3) art.248 PC RM; 2) if the perpetrator manufactured and/or possesses the inauthentic statement, then hereinafter presents it to the customs authority – we are in the presence of any of the consumed offenses referred to at par.(1)-(3) art.248 PC RM. It is also revealed that the provision under let. d) par.(5) art.248 PC RM is complementary only with the provision under par.(1) art.248 PC RM. Concerning the case of the offenses specified at par.(2)-(4) art.248 PC RM – regardless of the number, quantity or proportions characterizing those entities – the liability will apply under one of those paragraphs. This interpretation emerges from the rule set at par.(2) art.3 PC RM, under which the broad disadvantaged interpretation of the penal law is forbidden. Another argument would be that, there are much to different (and, therefore, generating confusion) the criteria for determining the number, quantity or proportions of the various entities that form the material (immaterial) object of the offenses referred to at par.(2)-(4) art.248 PC RM.

Keywords: *contraband, customs frontier, customs territory, customs control, elude, declaration, evasion, customs payments.*

Infracțiuni săvârșite în sfera activității economice externe sunt infracțiunile specificate la art.248 „Contrabanda” și la art.249 „Eschivarea de la achitarea plăților vamale” din Codul penal.

Obligația statului de a incrimina faptele de contrabandă derivă din prevederile unor acte normative internaționale la care Republica Moldova este parte, la care a aderat ori pe care le-a ratificat*. În temeiul acestora, țara noastră și-a asumat obligația de a asigura drepturile și libertățile tuturor persoanelor, indiferent de cetățenie sau naționalitate, aflate în teritoriul său vamal, inclusiv de a elimina riscul vreunui prejudiciu cauzat prin săvârșirea faptelor de contrabandă. În special, la lit.b) alin.1 art.16 al Acordului de Asociere dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele sale membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, se stabilește, printre altele, că părțile vor coopera la prevenirea și combaterea contrabandei cu mărfuri, inclusiv cu arme de calibru mic și cu droguri ilegale [1].

* În acest plan, consemnăm, înainte de toate, Legea pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția internațională privind asistența administrativă reciprocă pentru prevenirea, investigarea și reprimarea infracțiunilor vamale, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 21.06.2001 [12].

În aceste condiții, incriminarea faptelor de contrabandă reprezintă un „imperativ absolut” pentru asigurarea ordinii în domeniul raporturilor juridice vamale. Desfășurarea normală a acestor raporturi juridice condiționează realizarea unor interese ale statului, cum ar fi cele legate de desfășurarea normală a unor procese economice. Orice activitate economică efectuată într-un cadru legal devine inefficientă în condiții de concurență cu o alta situată în afara prescripțiilor legii. Într-un final, activitatea economică legală poate fi sufocată de cea subterană. Pentru a limita cât mai mult producerea unor asemenea fenomene, statul intervine cu măsuri care, de cele mai multe ori, urmăresc un scop reparatoriu (amenzi, confiscări). Sunt situații, însă, când încălcările reglementărilor legale, din cauza gravității lor, nu pot fi stăvilite doar prin sancțiuni de acest gen, fiind necesare măsuri represive cu caracter penal. Acestea se înfăptuiesc prin aplicarea răspunderii penale în baza art.248 CP RM.

În alt context, în esență, eschivarea de la achitarea plăților vamale este o acțiune ilicită de eludare a plății sumelor care se cuvin statului la importul sau exportul de mărfuri, încasate de organul vamal în conformitate cu legislația. În aceste condiții, se poate aprecia că incriminarea faptelor, reunite sub denumirea marginală de eschivare de la achitarea plăților vamale, a avut drept cauză principală asigurarea încasării acestor sume. De la începuturi, plățile vamale au oscilat între a avea un rol economic sau unul fiscal. În vremuri normale, plățile vamale asupra mărfurilor importate sau exportate au avut totdeauna un rol protecționist pentru economia națională. În perioada de criză, de dificultăți financiare, obiectivul fiscal a prevalat în raport cu cel economic*. Tocmai în asemenea împrejurări, când fiscalismul devine excesiv, fraudă se dezvoltă vertiginos. Prima reacție a statului este de a înăspri sancțiunile și de a spori exigența controlului, dar practica demonstrează că fraudă nu dispare și nici măcar nu se diminuează. Reiese că mijloacele de combatere trebuie căutate nu doar în Codul penal, dar și în altă parte.

Cu siguranță, o incriminare corectă a eschivării de la achitarea plăților vamale reprezintă o garanție a descurajării și contracarării acesteia. Ea singură, însă, nu este suficientă. Studiile și analizele de specialitate au relevat că temperarea spiritului fiscal, creșterea producției de mărfuri, în general – îmbunătățirea stării comerciale, a nivelului de trai și educarea contribuabililor pot determina în mod natural reducerea fraudelor vamale.

După această notă introductivă, va fi efectuată analiza propriu-zisă a infracțiunilor săvârșite în sfera activității economice externe.

1. Contrabanda (art.248 CP RM)

1. Aspecte tehnico-legislative

În art.248 CP RM, sub denumirea marginală de contrabandă sunt reunite cinci variante-tip de infracțiuni** și o singură variantă agravată de infracțiune.

Astfel, potrivit alin.(1) art.248 CP RM, prima variantă-tip a contrabandei constă în trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a mărfurilor, obiectelor și a altor valori în proporții mari, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

La rândul său, cea de-a doua variantă-tip a contrabandei, prevăzută la alin.(2) art.248 CP RM, se exprimă în trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a substanțelor narcotice, psihotrope, cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive și explozive, precum și a deșeurilor nocive și a produselor cu destinație dublă, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

Conform alin.(3) art.248 CP RM, cea de-a treia variantă-tip a contrabandei constă în trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a armamentului, a dispozitivelor explozive, a munițiilor, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori

* De exemplu, conform anexei nr.1 la Legea bugetului de stat pe anul 2014, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 23.12.2013 [24], impozitele asupra comerțului exterior și asupra operațiunilor externe constituie 1502830,0 mii lei din totalul de venituri de 25814830,3 mii lei.

** Accentuăm că la lit.d) alin.(5) art.248 CP RM este consemnată nu o circumstanță agravantă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.248 CP RM. De fapt, la alin.(1) și la lit.d) alin.(5) art.248 CP RM sunt prevăzute infracțiuni de sine stătătoare. Aceste infracțiuni se pot afla între ele în concurs.

cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

Cea de-a patra variantă-tip a contrabandei, specificată la alin.(4) art.248 CP RM, se exprimă în trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a valorilor culturale, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, precum și nereturnarea pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie.

Varianta agravată a contrabandei, prevăzută la lit.b) și c) alin.(5) art.248 CP RM, presupune că infracțiunile specificate la alineatele (1), (2), (3) sau (4) sunt săvârșite:

- de două sau mai multe persoane (lit.b));
- de o persoană cu funcție de răspundere, cu folosirea situației de serviciu (lit.c)).

În fine, potrivit lit.d) alin.(5) art.248 CP RM, cea de-a cincea variantă-tip a contrabandei constă în trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a mărfurilor, obiectelor și a altor valori în proporții deosebit de mari, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

2. Obiectul infracțiunilor prevăzute la art.248 CP RM

Obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la art.248 CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la securitatea vamală a Republicii Moldova.

În cazul infracțiunilor specificate la alin.(2)-(4) art.248 CP RM, se aduce atingere, în plan secundar, relațiilor sociale cu privire la circulația legală a substanțelor narcotice, psihotrope, cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive sau explozive, ori a deșeurilor nocive, a produselor cu destinație dublă, a armamentului, a dispozitivelor explozive, a munițiilor sau a valorilor culturale. În astfel de cazuri, valorile sociale situate pe plan secundar (și relațiile sociale aferente) constituie obiectul juridic secundar al infracțiunilor prevăzute la alin.(2)-(4) art.248 CP RM. În condițiile analizate, obiectul juridic special al acestor infracțiuni are un caracter multiplu.

În acest sens, la alin.(1) art.20 din Codul vamal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 20.07.2000 [10], se stabilește că anumite mărfuri și mijloace de transport sunt prohibite de legislație de a fi introduse sau scoase din Republica Moldova din considerente de securitate a statului, de asigurare a ordinii publice și morale, de protecție a mediului înconjurător, a obiectelor de artă, obiectelor de valoare istorică și arheologică, de apărare a dreptului la proprietate intelectuală, de protecție a pieței interne, de apărare a altor interese ale Republicii Moldova.

Nu doar infracțiunile specificate la alin.(2)-(4) art.248 CP RM, dar și alte infracțiuni pot aduce atingere relațiilor sociale cu privire la circulația legală a substanțelor narcotice, psihotrope, cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive sau explozive, ori a deșeurilor nocive, a produselor cu destinație dublă, a armamentului, a dispozitivelor explozive, a munițiilor sau a valorilor culturale. De aceea, nu este exclus concursul dintre una din asemenea infracțiuni și una din infracțiunile prevăzute la alin.(2)-(4) art.248 CP RM. În context, este ilustrativ următorul exemplu din practica judiciară: *L.C. a fost condamnată în baza alin.(3) art.248 și alin.(1) art.290 CP RM. În fapt, în 2007 aceasta a găsit un cartuș pentru arme de foc de calibru 9 mm, pe care l-a păstrat ilegal până în 2010. La 01.08.2010, aproximativ la ora 16.45, L.C., având în geantă acest cartuș, s-a deplasat spre Aeroportul Internațional Chișinău, de unde urma să plece spre Viena. În timpul înregistrării pasagerilor la ruta Chișinău-Viena, colaboratorii Biroului Control Special al Comisariatului de poliție în transport aerian, efectuând controlul special al lui L.C., au depistat în bagajul de mână al acesteia un cartuș pentru arme de foc de calibru 9 mm, care, conform raportului de constatare tehnico-științifică, se referă la categoria de muniții pentru arme cu țeava ghintuită și este utilizabil conform destinației [26].*

Obiectul material (imaterial) al infracțiunilor specificate la art.248 CP RM urmează a fi examinat în funcție de varianta concretă sub care se înfățișează contrabanda.

Astfel, în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.248 CP RM, obiectul material (imaterial) îl reprezintă mărfurile, obiectele sau alte valori (cu excepția celor menționate la alin.(2)-(4) art.248 CP RM), dacă valoarea acestora se exprimă în proporții mari. Dacă valoarea acestor mărfuri, obiecte sau a altor valori nu atinge proporțiile mari, atunci cele comise sunt pasibile de calificare potrivit alin.(10) art.287 din Codul contravențional.

În cazul infracțiunii specificate la alin.(1) art.248 CP RM, este esențial ca valoarea mărfurilor, obiectelor sau altor valori, care constituie obiectul material (imaterial) al infracțiunii, să nu depășească 5000 unități convenționale. În caz contrar, răspunderea se va aplica în conformitate cu lit.d) alin.(5) art.248 CP RM.

Reieșind din prevederile de la pct.1) art.1 din Codul vamal, prin „mărfuri, obiecte sau alte valori” trebuie de înțeles orice bunuri mobile (inclusiv: valori valutare (valută străină și monedă națională în numerar, instrumente de plată și valori mobiliare materializate exprimate în valută străină și monedă națională); gaze naturale; energie electrică; energie termică; alt fel de energie; mijloace de transport, cu excepția celor prevăzute la pct.4) art.1 din Codul vamal.

În alt context, obiectul material (imaterial) al infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.248 CP RM îl reprezintă în mod alternativ: a) substanțele narcotice; b) substanțele psihotrope; c) substanțele cu efecte puternice; d) substanțele toxice; e) substanțele otrăvitoare; f) substanțele radioactive; g) substanțele explozive; h) deșeurile nocive; i) produsele cu destinație dublă. La calificare, nu contează nici valoarea exprimată în bani a acestora, nici cantitatea (proporțiile, numărul) lor.

Astfel, în conformitate cu alin.(1) art.134¹ CP RM, prin „substanță narcotică sau psihotropă” se înțelege substanța de origine naturală sau sintetică și preparatul conținând o astfel de substanță, care provoacă dereglări psihice și dependență fizică la consumul lor abuziv.

În Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea Listei substanțelor narcotice, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora, nr.79 din 23.01.2006 [16], în Compartimentul I al acesteia „Substanțe narcotice”, lista de substanțe narcotice este prezentată în mod exhaustiv și nu poate include alte substanțe decât cele pe care le enumeră. În cadrul aceluiași act normativ, în Compartimentul II „Substanțe psihotrope”, lista de substanțe psihotrope este prezentată în mod exhaustiv și nu poate include alte substanțe decât cele pe care le enumeră*.

În ce privește noțiunea „substanțe cu efecte puternice”, prin aceasta se au în vedere mijloacele medicamentoase sau alte mijloace, a căror utilizare fără prescripția medicului sau cu încălcarea normelor de dozare poate cauza daune grave organismului omului și care sunt prevăzute exhaustiv în Lista nr.2 a Tabelului nr.5 din Hotărârea Comitetului Permanent de Control asupra Drogurilor „Substanțele narcotice, substanțele psihotrope, care se află sub controlul internațional, în corespundere cu Convențiile ONU din anii 1961, 1971 și 1988 pe teritoriul Republicii Moldova”, nr.7 din 01.12.1998 [7]. Substanțe cu efecte puternice sunt: clofelina; cloroformul; diazepamul; eterul pentru narcoză; spiritul etilic sintetic etc.

Prin „substanțe toxice” se au în vedere substanțele, a căror utilizare de către o persoană, chiar și în condițiile unei neînsemnate depășiri a dozei, poate provoca moartea acesteia, și care sunt nominalizate exhaustiv în Lista nr.1 din Tabelul nr.5 din Hotărârea Comitetului Permanent de Control asupra Drogurilor „Substanțele narcotice, substanțele psihotrope, care se află sub controlul internațional, în corespundere cu Convențiile ONU din anii 1961, 1971 și 1988 pe teritoriul Republicii Moldova”, nr.7 din 01.12.1998. Substanțe toxice sunt: cianura de potasiu; fenolul; spiritul metilic; zarinul; veninul de albină purificat; veninul de șarpe purificat etc.

Prin „substanțe otrăvitoare” se au în vedere combinațiile chimice de înaltă toxicitate, având destinația vulnerării forței vii în timpul acțiunilor militare. În special, se au în vedere substanțele chimice toxice în accepțiunea Legii cu privire la implementarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 05.11.2004 [15] (de exemplu, soman, tabun, iperită, levizită, ricină, fosgen, clorcian etc.).

Conform anexei nr.2 la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la reglementarea transportării încărcăturilor periculoase pe teritoriul Republicii Moldova și lichidarea consecințelor eventualelor avarii, nr.45 din 24.01.1994 [5], substanțe radioactive sunt: a) materia primă radioactivă (minereul de uraniu sau toriu ori concentratele lor); b) combustibilul nuclear (nuclear-exploziv); c) substanțele radioactive divizibile: U-233; U-235; U-238; Pu-239.

Prin „substanțe explozive” înțelegem combinațiile chimice sau amestecurile de substanțe, capabile să declanșeze o reacție chimică rapidă, care este însoțită de degajarea unei mari cantități de energie termică și de formarea de gaze (de exemplu, trinitrotoluen (trotil), tetril, hexogen, nitroglicerina, dinamită, RDX, PETN, HMX etc.).

* Cu această ocazie, menționăm că expedierea sau transportarea substanțelor narcotice sau psihotrope peste frontiera vamală a Republicii Moldova urmează a fi calificată potrivit alin.(2) art.248 CP RM, fără calificarea suplimentară conform alin.(2) art.217 sau alin.(2) art.217¹ CP RM.

Prin „deșeurile nocive” se au în vedere deșeurile periculoase în sensul Hotărârii Guvernului Republicii Moldova privind controlul transportării transfrontaliere a deșeurilor și eliminării acestora, nr.637 din 27.05.2003: deșeurile care au una sau mai multe caracteristici periculoase și sunt incluse în Lista A (specificată în anexa nr.1 la respectiva Hotărâre a Guvernului Republicii Moldova): deșeurile formate din aliajele oricăroră dintre următoarele metale: stibiu, arsen, beriliu, cadmiu etc.; deșeurile având drept constituenți sau poluanți (excluzând deșeurile metalice masive) oricare dintre aliajele din: stibiu și compuși ai stibiului; beriliu și compuși ai beriliului; cadmiu și compuși ai cadmiului; plumb și compuși ai plumbului etc.

Conform Legii cu privire la controlul exportului, reexportului, importului și tranzitului de mărfuri strategice, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 26.07.2000 [9], prin „produse cu destinație dublă” trebuie de înțeles totalitatea cunoștințelor tehnico-științifice, a proceselor, materialelor și utilajelor folosite la elaborarea, producerea și exploatarea producției de menire civilă, care pot fi utilizate și la fabricarea de producție militară, de armament nuclear, chimic, biologic, precum și de alte tipuri de armament de distrugere în masă, de mijloace purtătoare de astfel de arme, precum și de arme convenționale.

În altă ordine de idei, obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.248 CP RM îl reprezintă în mod alternativ: a) armamentul; b) dispozitivele explozive; c) munițiile. La calificare nu contează nici valoarea exprimată în bani a acestor entități, nici numărul lor.

Noțiunea „armament” este generică pentru toate tipurile de arme, tehnică militară și utilaj militar.

Prin „dispozitive explozive” înțelegem mijloacele tehnice, destinate efectuării exploziei sau dirijării ei în scopuri militare, industriale, hidrologice sau de alt gen.

Noțiunea „muniții” este generică pentru: 1) cartușele pentru armamentul de infanterie; 2) încărcăturile pentru aruncătoarele de grenade și mortiere; 3) proiectilele de artilerie; 4) bombele de aviație etc.

În alt registru, obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.248 CP RM îl reprezintă în mod alternativ: a) valorile culturale trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova; b) valorile culturale nereturnate pe teritoriul vamal al Republicii Moldova, anterior scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie.

La calificare, nu contează nici valoarea exprimată în bani a valorilor culturale, nici numărul acestora.

Potrivit Legii cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 20.12.2002 [13], prin „valori culturale” se au în vedere obiectele care, în viziunea Ministerului Culturii, prezintă valoare pentru artă, literatură, știință, cultură și religie.

În acord cu art.133 CP RM, valorile culturale sunt indicate în Convenția UNESCO privind măsurile îndreptate spre interzicerea și prevenirea introducerii, scoaterii și transmiterii ilicite a drepturilor de proprietate asupra valorilor culturale, adoptată la Paris la 14.11.1970 [2], ratificată prin Legea privind ratificarea Convenției asupra măsurilor ce urmează a fi luate pentru interzicerea și împiedicarea operațiunilor ilicite de import, export și transfer de proprietate al bunurilor culturale, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 21.07.2007 [17]. În special, se au în vedere: 1) colecțiile rare și mostre ale florei și faunei, mineralogiei sau anatomiei; 2) obiectele care prezintă interes pentru paleontologie; 3) comorile arheologice; 4) descoperirile arheologice; 5) incunabilele; 6) manuscrisele rare, cărțile, documentele străvechi și publicațiile, care prezintă un interes deosebit; 7) arhivele, inclusiv arhivele de fonograme, de cinema și de fotografii etc.

Datorită specificului său, infracțiunile prevăzute la art.248 CP RM nu au **victimă**.

3. *Latura obiectivă a infracțiunilor specificate la art.248 CP RM*

Latura obiectivă a acestor infracțiuni poate avea o structură diferită.

Astfel, în cazul infracțiunilor specificate la alin.(1)-(3) art.248 CP RM, latura obiectivă include următoarele trei semne: 1) fapta prejudiciabilă care constă în acțiunea de trecere a entităților, ce reprezintă obiectul material (imaterial) al infracțiunilor date, peste frontiera vamală a Republicii Moldova; 2) locul săvârșirii infracțiunii – frontiera vamală a Republicii Moldova; 3) metodele de săvârșire a infracțiunii: a) eludarea controlului vamal; b) tănuirea de controlul vamal, prin ascunderea în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop; c) folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală; d) nedeclararea; e) declararea neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

În cazul infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.248 CP RM, latura obiectivă presupune existența a două versiuni alternative:

- ✓ *versiunea A:* 1) fapta prejudiciabilă, exprimată în acțiunea de trecere a valorilor culturale peste frontiera vamală a Republicii Moldova; 2) locul săvârșirii infracțiunii – frontiera vamală a Republicii Moldova; 3) metodele de săvârșire a infracțiunii: a) eludarea controlului vamal; b) tănuirea de controlul vamal, prin ascunderea în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop;
- ✓ *versiunea B:* 1) fapta prejudiciabilă, exprimată în inacțiunea de nereturnare pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară, dacă întoarcerea lor este obligatorie; 2) locul săvârșirii infracțiunii – în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova.

În continuare, ne vom referi în primul rând la conținutul faptei prejudiciabile în contextul infracțiunilor specificate la alin.(1)-(3) art.248 CP RM.

Astfel, reieșind din prevederea de la pct.5) art.1 din Codul vamal, prin „trecerea frontierei vamale a Republicii Moldova” se înțelege introducerea pe/scoaterea de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova de mărfuri, obiecte, alte valori etc., inclusiv prin expedieri poștale internaționale, prin conducte sau prin linii de transport electric.

De exemplu, în conformitate cu Legea cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice, persoanele fizice au dreptul de a introduce pe și de a scoate de pe teritoriul Republicii Moldova bunuri în conformitate cu numita lege, Codul vamal și cu alte acte normative ce reglementează trecerea bunurilor peste frontiera vamală.

În sensul alin.(1)-(3) art.248 CP RM, trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a mărfurilor, obiectelor și a altor valori este o faptă eminentemente ilegală. Nu se are în vedere încălcarea regulilor de export sau import, când, în general, făptuitorul acționează în „câmpul legalității”. Astfel, de exemplu, încălcarea regulilor stabilite de import sau export al substanțelor narcotice sau psihotrope ori al materialelor sau utilajelor destinate producerii sau prelucrării substanțelor narcotice sau psihotrope, care a cauzat pierderea lor, săvârșită de către persoana în obligațiile căreia intră respectarea regulilor menționate, atrage răspunderea conform alin.(4) art.218 CP RM. De asemenea, încălcarea regulilor stabilite ce țin de importul sau exportul substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice, precum și al pesticidelor, erbicidelor sau al altor substanțe chimice, dacă aceasta creează pericolul cauzării de daune esențiale sănătății populației sau mediului, se incriminează la art.224 CP RM. În asemenea cazuri, subiectul infracțiunii poate fi numai persoana în ale cărei obligații intră respectarea regulilor de import sau export. În cazul infracțiunilor specificate la alin.(1)-(3) art.248 CP RM, nu este indispensabil ca subiectul infracțiunii să aibă o astfel de calitate specială.

După ce am caracterizat conținutul faptei prejudiciabile în contextul infracțiunilor prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM, să ne referim în continuare la semnele secundare ale laturii obiective a acestor infracțiuni: locul săvârșirii infracțiunii și metodele de săvârșire a infracțiunii.

Astfel, cât privește locul săvârșirii infracțiunii, în conformitate cu alin.(3) art.4 din Codul vamal, prin „frontiera vamală a Republicii Moldova” se are în vedere frontiera de stat a Republicii Moldova și perimetrul antrepozitelor vamale.

Conform art.2 al Legii cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 04.11.2011 [19], frontiera de stat a Republicii Moldova reprezintă linia naturală sau convențională care marchează limitele externe ale teritoriului asupra căruia Republica Moldova își exercită suveranitatea exclusivă pe uscat, pe sectoarele acvatice, subterane, aeriene și care trece, în linie dreaptă, de la un semn de frontieră la altul ori, acolo unde frontiera de stat nu este marcată în teren cu semne de frontieră, de la un punct de coordonate la altul. Pe fluvii și pe celelalte ape curgătoare frontiera de stat este cea stabilită prin tratatele încheiate de Republica Moldova cu statele vecine, respectându-se principiul dreptului internațional, conform căruia frontiera de stat trece pe mijlocul șenalului navigabil principal, iar pe apele curgătoare nenavigabile, pe la mijlocul pânzei de apă. Frontiera de stat se stabilește și se modifică prin lege organică, în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, respectându-se principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

Totodată, în acord cu art.50 din Codul vamal, antrepozit vamal este locul aprobat de organul vamal și aflat sub supravegherea acestuia, unde pot fi depozitate: a) mărfurile străine, fără aplicarea drepturilor de import și măsurilor de politică economică; b) mărfurile autohtone destinate exportului. Deținătorul de antrepozit vamal (antrepozitarul) este persoana juridică care administrează și gestionează antrepozitul vamal.

Cât privește metodele de săvârșire a infracțiunii, prin „eludarea controlului vamal” se are în vedere intrarea în sau ieșirea din Republica Moldova prin alte locuri decât cele destinate pentru aceasta sau în afara orelor de lucru al posturilor vamale. În legătură cu aceasta, la art.26 din Codul vamal se stabilește că trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală este permisă numai în locurile stabilite de organul vamal și în orele lui de program. Cu acordul organului vamal, trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală poate fi efectuată în alte locuri și în orele extraprogram.

În ipoteza intrării în sau ieșirii din Republica Moldova prin alte locuri decât cele destinate pentru aceasta, oricare dintre infracțiunile specificate la alin.(1)-(3) art.248 CP RM va putea forma concurs cu infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat (art.362 CP RM). Aceasta cu condiția că este trecută frontiera de stat, nu și perimetrul antrepozitelor vamale.

Prin „tănuirea de controlul vamal” se înțelege neprezentarea pentru controlul vamal a bunurilor care se trec peste frontiera vamală a Republicii Moldova, pe o cale ce împiedică examinarea și constatarea lor, adică cu folosirea locurilor special pregătite sau adaptate în acest scop (locurilor ascunse ale corpului, hainelor, obiectelor personale, locurilor reutilate sau acomodată în mijloacele de transport drept ascunzișuri etc.).

Tănuirea de controlul vamal, ca metodă de săvârșire a infracțiunilor specificate la alin.(1)-(3) art.248 CP RM, trebuie deosebită de următoarele fapte specificate în Codul contravențional: 1) împiedicarea accesului persoanei cu funcție de răspundere a organului vamal în exercițiul funcțiunii la mărfurile, obiectele și la alte valori aflate sub control vamal (alin.(3) art.287); 2) neprezentarea în termen organului vamal a mărfurilor, obiectelor și altor valori aflate sub control vamal, transportate de la un organ vamal la altul, precum și a actelor vamale și altor acte asupra acestora (alin.(5) art.287); 3) împiedicarea controlului vamal în cadrul auditului postvămuire prin neasigurarea accesului în sediu, încăperi de producție, depozite și în alte încăperi (cu excepția încăperilor utilizate exclusiv ca spațiu locativ), prin neprezentarea de explicații, date, informații și documente necesare organului vamal asupra problemelor care apar în timpul controlului, prin alte acțiuni sau inacțiuni (alin.(2) art.287¹); 4) neasigurarea condițiilor corespunzătoare pentru efectuarea auditului postvămuire, neacordarea unui spațiu de lucru în birou, precum și neasigurarea asistenței necesare (alin.(3) art.287¹).

În corespundere cu prevederile Capitolului V al Codului vamal, la efectuarea controlului vamal pot fi aplicate mijloace tehnice de control care nu prezintă niciun pericol pentru sănătatea și viața oamenilor, animalelor și plantelor și care nu cauzează prejudicii mărfurilor și mijloacelor de transport. În timpul efectuării controlului vamal, organul vamal folosește, de regulă, forme de control suficiente pentru asigurarea respectării legislației Republicii Moldova și a acordurilor internaționale la care aceasta este parte. Nu se supune controlului vamal bagajul personal al Președintelui Republicii Moldova și al membrilor lui de familie care îl însoțesc. Sunt exonerate de control vamal navele maritime și aeriene, inclusiv militare, alte mijloace de transport, tehnica militară și armamentul forței militare străine, precum și ale formațiunilor speciale antitero străine ce desfășoară activități comune în baza acordurilor internaționale la care Republica Moldova este parte. De asemenea, sunt exonerate de control vamal și documentele oficiale ale forței militare și ale formațiunilor speciale antitero străine conținute în plicuri sigilate, dacă persoanele care le transportă dețin un ordin individual de deplasare, în care se precizează numărul plicurilor și faptul că acestea conțin numai documente oficiale. Exonerarea de unele forme de control vamal prevăzută de acordurile internaționale se efectuează după ratificarea acestora de către Parlamentul Republicii Moldova.

Controlul corporal, ca formă excepțională de control vamal, poate fi efectuat cu permisiunea șefului organului vamal sau a adjunctului acestuia dacă există destule temeiuri pentru a presupune că persoana care trece frontiera vamală sau care se află în zona de control vamal ori în zona de tranzit din aeroportul internațional are asupra sa și nu le prezintă mărfuri ce constituie obiectul contravențiilor sau al infracțiunilor prevăzute de legislația Republicii Moldova sau de acordurile internaționale la care aceasta este parte. Până la efectuarea controlului corporal, colaboratorul vamal înștiințează persoana fizică despre decizia șefului organului vamal sau a adjunctului acestuia privind efectuarea controlului corporal, îi lămurește drepturile și obligațiile pe care le are și îi propune să prezinte singură obiectele tănuite. Controlul corporal este efectuat de un colaborator vamal de sexul persoanei supuse controlului corporal, în prezența a doi martori asistenți de același sex cu primii. Controlul corporal se efectuează într-o încăpere izolată, în condiții sanitare. Accesul în aceste încăperi al persoanelor care nu participă la efectuarea controlului corporal și urmărirea controlului sunt interzise. Referitor la efectuarea controlului corporal se întocmește proces-verbal de o formă stabilită de Serviciul Vamal.

De asemenea, în conformitate cu Ordinul Directorului general al Serviciului Vamal cu privire la aprobarea Regulamentului privind vămuirea bunurilor trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova de către persoane fizice și a unor formulare tipizate, nr.56-O din 21.02.2008 [18], bunurile trecute de către persoane fizice peste frontiera vamală a Republicii Moldova sunt supuse controlului vamal. Excepțiile de la această regulă sunt stabilite de legislația în vigoare. Controlul vamal al bunurilor trecute de către persoane fizice peste frontiera vamală începe cu stabilirea scopului trecerii acestor bunuri peste frontiera vamală a Republicii Moldova, luându-se ca bază pașapoartele, vizele și alte documente de identitate ale persoanelor, documentele asupra bunurilor trecute peste frontiera vamală, precum și lămuririle persoanelor. În timpul efectuării controlului vamal, deschiderea și împachetarea bagajelor care conțin bunuri se efectuează la indicația colaboratorului vamal de către persoanele ce traversează frontiera vamală a Republicii Moldova. Persoanele fizice care trec bunuri peste frontiera vamală a Republicii Moldova sunt obligate: 1) să se oprească în locurile de control vamal, să intre și să părăsească locul de control vamal numai cu autorizarea colaboratorului vamal; 2) să prezinte la cererea organului vamal bunurile transportate; 3) să prezinte organului vamal documentele și informațiile suplimentare necesare vămuirii; 4) să plătească obligațiile vamale, în cazurile prevăzute de legislație; 5) să îndeplinească alte cerințe legale ale autorităților vamale.

În alt context, prin „folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală” se are în vedere că făptuitorul utilizează, în calitate de mijloace (instrumente) de săvârșire a infracțiunii: 1) documentele false; 2) documentele nule; 3) documentele obținute pe cale ilegală; 4) documentele care se referă la alte bunuri decât cele care sunt în realitate însoțite de asemenea documente; 5) mijloacele de identificare vamală false; 6) mijloacele de identificare vamală autentice, dar care se referă la alte bunuri decât cele care au fost în realitate identificate cu mijloacele date.

Prin „documente” trebuie de înțeles documentele vamale (declarația vamală, certificatul de origine a mărfii, factura Invoice, cont-factura etc.) sau alte documente de trecere a frontierei, care însoțesc bunurile trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova.

În această privință, conform art.187 din Codul vamal, persoanele care trec mărfuri și mijloace de transport peste frontiera vamală sau care desfășoară activități aflate sub supraveghere vamală sunt obligate să prezinte organului vamal documentele și informațiile necesare efectuării controlului vamal. Lista documentelor și informațiilor, procedura lor de prezentare sunt stabilite de Serviciul Vamal. Pentru efectuarea controlului vamal, organul vamal este în drept, în conformitate cu legislația, să primească de la bănci și de la alte instituții financiare informații și certificate referitor la operațiunile și conturile persoanelor care trec mărfuri și mijloace de transport peste frontiera vamală, ale brokerilor vamali și ale altor persoane care desfășoară activități aflate sub supraveghere vamală. Organele de drept și de control, inspectoratele fiscale furnizează organelor vamale, din oficiu sau la solicitarea acestora, datele necesare efectuării controlului vamal.

Prin „mijloace de identificare vamală” se au în vedere oricare surse nedocumentare de informație cu privire la însușirile calitative și cantitative ale bunurilor trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova: sigilii, ștampile; marcajul textual, cifric sau de alt gen, semnele de identificare; probe și mostre ale bunurilor; descrierea bunurilor; schițe, imagini, fotografii, ilustrații etc. ale bunurilor etc.

Prin „nedeclarare” se înțelege neincluderea în declarația vamală a informației despre bunurile care trebuiau declarate în mod obligatoriu. Nedeclararea, ca metodă de săvârșire a infracțiunilor prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM, trebuie deosebită de neprezentarea în termen către organul vamal a actelor necesare controlului vamal al mărfurilor, obiectelor și al altor valori aflate sub controlul vamal, indiferent de prezentarea declarației scrise (alin.(4) art.287 din Codul contravențional).

Conform art.173-179 din Codul vamal, mărfurile și mijloacele de transport care trec frontiera vamală, mărfurile și mijloacele de transport a căror destinație vamală se modifică, alte mărfuri și mijloace de transport în cazurile stabilite în condițiile legii sunt declarate organului vamal. Declararea se face în scris, verbal sau prin acțiune prin mijloace electronice* ori prin alte modalități prevăzute de legislație. Forma și procedura de declarare, precum și informațiile necesare vămuirii sunt stabilite de Serviciul Vamal.

* În corespundere cu pct.2 din Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura vămuirii electronice a mărfurilor la export, nr.904 din 13.11.2013 [21], declarație vamală electronică este declarația vamală în detaliu sub formă de informație electronică, având formatul și structura stabilite de Normele tehnice privind imprimarea, utilizarea și completarea declarației vamale în detaliu, care este creată, structurată, prelucrată, păstrată și transmisă de către utilizatorul sistemului informațional vamal către organul vamal prin procedee informaționale (fără suport de hârtie) și pe care este aplicată semnătura digitală emisă în conformitate cu legislația.

Mărfurile – cu excepția celor care sunt atribuite pozițiilor tarifare 2207, 2402 10 000, 2402 20, 2707 10 100, 2707 20 100, 2707 30 100, 2707 50, 2709 00 100, 2710 11 110-2710 19 290, 2710 19 310-2710 19 490, 2901 10 000, 2901 24 100, 2901 29 000, 2902 11 000, 2902 19, ex. 2902 20 000, 2902 30 000, 2902 44 000, 2902 90 900, 2905 11 000-2905 13 000, 2905 14, 2905 16, ex. 2905 19 000, 2909, 3814 00 900, 3817 00 500, 3817 00 800 – sunt declarate la organul vamal determinat de Serviciul Vamal. Mijloacele de transport care transportă mărfurile sunt declarate odată cu acestea, excepție făcând cazurile când mijloacele de transport de mărfuri fără încărcătură și cele de transport de pasageri sunt declarate la momentul trecerii frontierei vamale. Navele maritime, fluviale și aeriene sunt declarate în portul sau aeroportul de plecare sau de sosire, situate pe teritoriul vamal. Bunurile persoanelor fizice se vămuesc de către organul vamal situat în punctul de trecere a frontierei de stat, cu excepția bagajului neînsoțit și a mijloacelor de transport. Procedura de vămuire a bunurilor persoanelor fizice se stabilește de Serviciul Vamal.

Declarația vamală este depusă la organul vamal de frontieră în ziua lucrătoare imediat următoare zilei de trecere a frontierei vamale, iar în cazul finalizării regimului vamal de tranzit, în decursul unei zile lucrătoare imediat următoare zilei în care regimul vamal de tranzit a fost încheiat. Persoanele fizice care au în bagajul de mână și în bagajul de însoțire bunuri nedestinate comercializării, la trecerea frontierei vamale depun declarație vamală odată cu prezentarea bunurilor. Termenul de declarare a gazului natural și a energiei electrice importate curge din momentul trecerii frontierei vamale până la data de 20 a lunii imediat următoare celei de gestiune. Responsabil pentru depunerea declarației vamale în termenul stabilit este titularul mărfurilor sau mijloacelor de transport supuse declarării. În cazul plasării mărfurilor sau mijloacelor de transport sub regimul vamal de tranzit, responsabil pentru depunerea declarației vamale în termenul stabilit este titularul mărfurilor sau mijloacelor de transport supuse declarării ori, în lipsa acestuia, transportatorul lor.

Declarația vamală, care se depune la organul vamal, trebuie să fie însoțită de toate documentele necesare vămuirii*. Organul vamal este în drept să ceară informații suplimentare pentru a verifica datele din declarația vamală sau din alte documente prezentate. Lista de documente și informații suplimentare care trebuie prezentate o stabilește Serviciul Vamal.

În alt context, în sensul alin.(1)-(3) art.248 CP RM, prin „declarare neautentică” se înțelege introducerea în declarația vamală a unor informații vădit false.

În acest context, trebuie luate în considerare prevederile de la art.181, 181² și 182 din Codul vamal. Potrivit acestora, la solicitarea declarantului poate fi efectuată rectificarea unei sau mai multor date din declarația pe care a depus-o, acceptată de autoritatea vamală. Nu se poate efectua rectificare dacă cererea a fost prezentată după ce organul vamal a întreprins una din următoarele acțiuni: a) a informat declarantul că intenționează să efectueze controlul fizic al mărfurilor; b) a constatat inexactitatea datelor a căror rectificare este solicitată; c) a acordat liberul de vamă. La cererea declarantului, organul vamal invalidează declarația deja acceptată, dacă declarantul furnizează dovezi că marfa a fost declarată eronat pentru regimul vamal corespunzător declarației sau dacă, în urma unor împrejurări speciale, plasarea mărfurilor sub regim vamal pentru care acestea au fost declarate nu mai este justificată. Dacă declarantul nu poate, din motive obiective, să depună o declarație completă, organul vamal, conform procedurii stabilite de Serviciul Vamal, este în drept să-i primească o

* De exemplu, potrivit pct.10¹ din Ordinul Directorului general al Serviciului Vamal cu privire la aprobarea Regulamentului privind vămuirea bunurilor trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova de către persoane fizice și a unor formulare tipizate, nr.56-O din 21.02.2008, la declararea bunurilor, persoanele fizice prezintă următoarele documente în original și fotocopia acestora, reieșind din particularitățile mărfurilor, livrării și regimului vamal solicitat: a) actele de identitate (pașaportul sau buletinul de identitate) ale persoanei care va efectua declararea bunurilor la organele vamale – se prezintă în toate cazurile; b) documentul ce confirmă dreptul de proprietate sau folosință asupra bunurilor (contractul, factura comercială sau documentul de plată) – se prezintă în toate cazurile; c) procura eliberată persoanei care va efectua declararea bunurilor la organele vamale din numele persoanei fizice care deține dreptul de proprietate sau folosință asupra bunurilor respective – se prezintă în cazul reprezentării persoanei fizice; d) autorizații, permise – se prezintă pentru bunurile asupra cărora se aplică măsurile de politică economică sau cu regim special de introducere/scoateră în/din Republica Moldova (de exemplu, animale, valori culturale, arme); e) documentele de expertiză eliberate de organele abilitate, ce confirmă faptul că bunurile declarate nu fac obiectul unor prohibiții stabilite de legislația în vigoare (de exemplu, pentru valorile culturale); f) biletul de călătorie – se prezintă în cazul transportării mărfurilor și persoanei fizice în același mijloc de transport public, de uz comercial; g) permisul de ședere – se prezintă de către cetățeni străini în cazul importului sau admiterii temporare de bunuri cu aplicarea facilităților stabilite de legislația în vigoare; h) pașaportul tehnic al mijlocului de transport – se prezintă în cazurile când mijlocul de transport este obiectul declarării sau când acesta este utilizat la transportarea bunurilor supuse declarării; i) documentele de transport (documentele justificative ce însoțesc încărcătura și conțin informația despre condițiile și caracterul transportării, precum și trăsăturile caracteristice de bază ale mărfurilor transportate) – se prezintă în cazul beneficiarii de serviciile de transport de mărfuri.

declarație temporară sau incompletă dacă ea conține datele principale necesare vămii și dacă datele lipsă vor fi prezentate în termenul stabilit.

Precizăm că – în ipoteza trecerii entităților, ce reprezintă obiectul material (imaterial) al infracțiunilor prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM, peste frontiera vamală a Republicii Moldova, prin declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei – nu este necesară calificarea suplimentară în baza art.352¹ CP RM. În această ipoteză, alin.(1)-(3) art.248 CP RM apar în postura de norme speciale în raport cu art.352¹ CP RM.

Întrucât declarația neautentică poate avea formă scrisă, nu putem face abstracție de relația dintre alin.(1)-(3) art.248 CP RM și art.361 CP RM.

Considerăm că, în asemenea cazuri, apare concurența dintre alin.(1)-(3) art.248 CP RM (privite ca norme speciale) și art.361 CP RM (privit ca normă generală). Prezentarea către organul vamal a declarației neautentice constituie nu altceva decât un caz specific al folosirii documentelor oficiale false, care acordă drepturi sau eliberează de obligații. În aceste condiții, art.361 CP RM, ca normă generală, nu poate fi aplicat.

De aceea: 1) dacă făptuitorul confecționează și/sau deține declarația neautentică – în scopul prezentării acesteia către organul vamal – vom fi în prezența pregătirii de una dintre infracțiunile prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM. În astfel de cazuri, art.361 CP RM este inaplicabil; 2) dacă făptuitorul confecționează și/sau deține declarația neautentică, după care o prezintă organului vamal – vom fi în prezența uneia dintre infracțiunile consumate prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM. Și în astfel de cazuri art.361 CP RM este inaplicabil.

Prezintă interes și situațiile când o persoană confecționează și/sau deține declarația neautentică, iar o altă persoană o prezintă organului vamal.

În cazul dat, se atestă cooperarea a două persoane la săvârșirea aceleiași infracțiuni, și anume: a uneia dintre infracțiunile prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM. Nu poate avea un rol de sine stătător cel care, în condițiile descrise, confecționează și/sau deține declarația neautentică. Rolul lui este unul secundar, accesoriu, el doar contribuind la comiterea uneia dintre infracțiunile prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM. Deci, urmează a fi privit ca participant (de exemplu, complice) la o astfel de infracțiune. Nu-i poate fi imputată – substitutiv sau suplimentar – infracțiunea prevăzută la art.361 CP RM.

În concluzie, dacă persoana numai confecționează și/sau deține declarația neautentică, după care o transmite unei alte persoane, pentru ca aceasta să prezinte respectivul fals către organul vamal – prima dintre aceste persoane va fi considerată complice la una dintre infracțiunile prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM. În astfel de cazuri, art.361 CP RM nu-i va putea fi reținut la calificare.

În altă privință, referindu-ne la ultimele două metode de săvârșire a infracțiunilor prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM, vom menționa că, pentru calificare, nu contează care este obiectul nedeclarării sau al declarării neautentice în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei: valoarea facturată; valoarea în vamă; cantitatea mărfurilor etc. Acest aspect poate fi luat în considerare la individualizarea pedepsei.

În cele ce urmează, ne vom referi la conținutul faptei prejudiciabile în contextul infracțiunii specificate la alin.(4) art.248 CP RM.

În această analiză, ne vom referi doar la versiunea B a laturii obiective a infracțiunii în cauză (adică, la cea care presupune că: fapta prejudiciabilă se exprimă în inacțiunea, care constă în nereturnarea pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară, dacă întoarcerea lor este obligatorie; locul săvârșirii infracțiunii este în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova). Cât privește versiunea A a laturii obiective a infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.248 CP RM, facem trimitere la explicațiile de rigoare vizând latura obiectivă a infracțiunilor specificate la alin.(1)-(3) art.248 CP RM, pe care le-am prezentat *supra*.

Astfel, prin „nereturnarea pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie” se are în vedere neîntreprinderea de către făptuitor a măsurilor de readucere a valorilor culturale scoase din țară, dacă el putea și trebuia să le readucă; situația-premisă presupune că aceste valori culturale au fost scoase de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova în mod legal (de exemplu, pentru a putea fi prezentate în cadrul unei expoziții internaționale, pentru a se face schimb de exponate cu muzeele din străinătate etc.).*

* Se aplică alin.(8) art.287 din Codul contravențional în ipoteza de nereturnare pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a mărfurilor, vehiculelor, obiectelor și altor valori (cu excepția valorilor culturale) scoase cu obligația de a fi returnate în termenele stabilite în aceste obligații.

Potrivit alin.(3) art.9 al Legii cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice, persoanele fizice nu au dreptul de a scoate de pe teritoriul Republicii Moldova valori culturale. De aici derivă concluzia că obligația de returnare a valorilor culturale, consemnată în alin.(4) art.248 CP RM, se referă numai la o persoană juridică.

În același timp, atât o persoană juridică, cât și o persoană fizică pot săvârși infracțiunea specificată la alin.(4) art.248 CP RM atunci când aceasta apare în modalitatea de trecere peste frontiera vamală a Republicii Moldova a valorilor culturale, eludându-se controlul vamal ori tănuindu-le de el prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop.

În acest sens, de exemplu, conform alin.(1) art.9 al Legii cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice, persoanele fizice au dreptul de a introduce pe teritoriul Republicii Moldova valori culturale cu condiția prezentării organului vamal a autorizației eliberate de autoritatea competentă a statului de expediere, respectării măsurilor de politică economică, achitării drepturilor de import și declarării în modul stabilit. Alte valori din domeniul artei, literaturii, științei, culturii și religiei pot fi introduse pe teritoriul țării cu condiția respectării prevederilor art.4, 5, 7 și 8 ale legii în cauză.

De asemenea, în conformitate cu art.46-48 ale Legii Republicii Moldova privind ocrotirea monumentelor, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 22.06.1993 [25], scoaterea monumentelor peste hotarele Republicii Moldova se interzice. Excepții se admit în cazul bunurilor imobile, cu avizul Parlamentului, în baza propunerilor Ministerului Culturii și Turismului; în cazul bunurilor mobile – cu avizul Guvernului. Scoaterea temporară a monumentelor peste hotarele republicii în scopul de a întreține relații internaționale în domeniul culturii și turismului se admite în condițiile stabilite de organele de stat pentru ocrotirea monumentelor în conformitate cu legislația în vigoare. Monumentele aduse temporar în republică, ce se află în proprietatea statelor străine, organizațiilor obștești și cetățenilor străini, sunt protejate de stat în condițiile Legii privind ocrotirea monumentelor și ale contractelor respective și pot fi scoase din ea la dorința proprietarilor în baza certificatului care atestă aducerea lor.

În continuare, ne vom referi la locul săvârșirii infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.248 CP RM, în ipoteza când latura obiectivă a acestei infracțiuni se înfățișează în versiunea B.

Conform art.4 din Codul vamal, prin „teritoriul vamal al Republicii Moldova” se înțelege teritoriul unic ce include teritoriul terestru, apele interioare, apele teritoriale* și spațiul aerian deasupra acestora. Pe teritoriul Republicii Moldova se pot afla zone libere și antrepozite vamale. Zonele libere și antrepozitele vamale sunt parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova, în care se aplică regimul vamal respectiv.

Înceind analiza laturii obiective a infracțiunilor prevăzute la art.248 CP RM, vom menționa că toate acestea sunt infracțiuni formale. Interpretând prevederile de la pct.5) art.1 din Codul vamal, putem menționa că infracțiunile în cauză se consideră consumate:

- a) din momentul trecerii *de facto* a frontierei vamale a Republicii Moldova (în cazul introducerii de bunuri pe teritoriul vamal al Republicii Moldova sau în cazul introducerii lor pe cealaltă parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova de pe teritoriul antrepozitelor vamale, sau în cazul în care făptuitorul nu imprimă celor săvârșite nici măcar o aparență de legalitate (de exemplu, în cazul eludării controlului vamal), presupunând scoaterea de bunuri de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova sau introducerea lor pe teritoriul antrepozitelor vamale de pe cealaltă parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova);
- b) din momentul depunerii declarației vamale sau al efectuării altor operațiuni vamale care denotă intenția de a introduce sau de a scoate bunuri (în cazul scoaterii de bunuri de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova sau în cazul introducerii lor pe teritoriul antrepozitelor vamale de pe cealaltă parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova, presupunând că făptuitorul imprimă celor săvârșite o aparență de legalitate (de exemplu, își declară bunurile, însă această declarație este neautentică)).

* Atragem atenția că teritoriul Republicii Moldova poate include ape interioare, dar nu și ape teritoriale. În general, prin „ape interioare” se înțelege canalele, lacurile, râurile, fluviile, intrările, băile și brațele de mare dintre proeminențele uscatului. După cum reiese din art.2 și 3 ale Convenției ONU asupra dreptului mării, adoptate la Montego Bay la 10.12.1982 [27], ape teritoriale (denumite și mare teritorială) reprezintă porțiunea de mare de o anumită lățime care se întinde de-a lungul teritoriului unui stat și care este supusă suveranității sale. În aceste condiții, reprezintă o ineptie menționarea apelor teritoriale în definiția noțiunii „teritoriul vamal al Republicii Moldova” din art.4 din Codul vamal al Republicii Moldova.

Totodată, în ipoteza nereturnării pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie, infracțiunea în cauză se consideră consumată din momentul expirării termenului de întoarcere a valorilor culturale, stabilit în documentele însoțitoare*.

Dacă, din cauze independente de voința făptuitorului, intenția făptuitorului de a comite una dintre infracțiunile prevăzute la art.248 CP RM nu-și produce efectul, cele săvârșite constituie pregătirea sau tentativa la una dintre aceste infracțiuni. De exemplu, într-o speță, *fapta a fost calificată, printre altele, în baza art.27 și lit.b) alin.(5) art.248 CP RM. În fapt, la 06.06.2007, aproximativ la ora 01.00, P.T. și P.I., de comun acord și prin înțelegere prealabilă, au traversat instalațiile genistice ale frontierei de stat a Republicii Moldova și, în regiunea stâlpului de frontieră nr.1089 aval 300 m. de lângă satul Buzduganii de Jos, raionul Ungheni, au încercat să treacă ilegal peste frontiera vamală a Republicii Moldova un box de țigări „Monte Carlo”, la prețul de 2050 lei, și 16,60 gr. de marijuana. Fiind observați de către grupul de patrulare din cadrul Direcției Regionale Supraveghere a Frontierei de Stat „Vest”, cei doi nu și-au dus acțiunile până la sfârșit, s-au întors, au fost urmăriți și, în cele din urmă, reținuți de către grăniceri [3].*

4. Latura subiectivă a infracțiunilor specificate la art.248 CP RM

Latura subiectivă a infracțiunilor examinate se caracterizează prin intenție directă. De cele mai dese ori, motivul infracțiunilor date constă în interesul material. Totuși, nu se exclude prezența altor motive: năzuința de a-și asigura propriul consum de substanțe narcotice sau psihotrope; năzuința de a facilita săvârșirea altor infracțiuni (de exemplu, atunci când obiectul material al infracțiunii îl reprezintă armamentul, dispozitivele explozive, munițiile etc.) etc.

5. Subiectul infracțiunilor prevăzute la art.248 CP RM

Subiectul infracțiunilor analizate este: 1) persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani; 2) persoana juridică (cu excepția autorității publice).

6. Circumstanțele agravante consemnate la lit.b) și c) alin.(5) art.248 CP RM

Cât privește circumstanța agravantă consemnată la lit.b) alin.(5) art.248 CP RM – „de două sau mai multe persoane” – menționăm că săvârșirea de două sau mai multe persoane a infracțiunilor specificate la alin.(1)-(4) art.248 CP RM presupune nu o singură ipoteză, dar trei ipoteze: 1) săvârșirea infracțiunii de doi sau mai mulți coautori; 2) săvârșirea infracțiunii de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne (de exemplu, nu au atins vârsta răspunderii penale, sunt iresponsabile etc.); 3) săvârșirea infracțiunii de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane, care nu întrunește aceste semne (de exemplu, nu a atins vârsta răspunderii penale, este iresponsabilă etc.).

Lipsa sau prezența înțelegerii prealabile dintre făptuitori nu poate influența calificarea celor săvârșite în baza lit.b) alin.(5) art.248 CP RM, dar poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei.

În alt registru, în ipoteza prevăzută la lit.c) alin.(5) art.248 CP RM, prin „folosirea situației de serviciu” se are în vedere situația când subiectul special – persoana cu funcție de răspundere – trebuie să acționeze în limitele atribuțiilor sale de serviciu, însă nu respectă obligațiile care formează competența sa de serviciu, competență care este determinată prin actele normative corespunzătoare (Codul vamal, alte acte normative care sunt adoptate de Serviciul Vamal sau de alte autorități, actele cu vocație internațională în domeniul vamal etc.).

Conform art.3 și 4 ale Legii serviciului în organele vamale, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 20.07.2000 [8], colaboratorul vamal este persoană cu funcție de răspundere numită, în condițiile numitei legi, într-o funcție în cadrul organului vamal. Colaboratorul vamal deține grade speciale. Gradele speciale ale serviciului vamal sunt următoarele: a) plutonier al serviciului vamal; b) plutonier major al serviciului vamal; c) sublocotenent al serviciului vamal; d) locotenent al serviciului vamal; e) locotenent major al serviciului vamal; f) căpitan al serviciului vamal; g) maior al serviciului vamal; h) locotenent-colonel al serviciului vamal; i) colonel al serviciului vamal; j) general-maior al serviciului vamal; k) general-locotenent al serviciului vamal; l) general-colonel al serviciului vamal.

Aplicarea răspunderii în baza lit.c) alin.(5) art.248 CP RM exclude calificarea suplimentară conform art.327 CP RM sau art.312 din Codul contravențional.

* Precizăm că, în ipoteza trecerii peste frontiera vamală a Republicii Moldova a valorilor culturale, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, momentul de consumare a infracțiunii specificate la alin.(4) art.248 CP RM are aceleași caracteristici ca și momentul de consumare a infracțiunilor prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM.

Precizăm că, în contextul faptei prevăzute la lit.c) alin.(5) art.248 CP RM, se are în vedere că persoana cu funcție de răspundere, care-și folosește situația de serviciu, săvârșește una dintre infracțiunile prevăzute la alin.(1)-(4) art.248 CP RM. Cu alte cuvinte, se are în vedere că această persoană are calitatea de autor sau coautor la una din respectivele infracțiuni. Dacă însă persoana cu funcție de răspundere, care-și folosește situația de serviciu, doar contribuie la comiterea infracțiunilor specificate la alin.(1)-(4) art.248 CP RM, i se va reține la calificare alin.(3), (4) sau (5) art.42 și lit.c) alin.(5) art.248 CP RM.

7. Infracțiunea prevăzută la lit.d) alin.(5) art.248 CP RM

În ipoteza infracțiunii prevăzute la lit.d) alin.(5) art.248 CP RM, valoarea mărfurilor, obiectelor sau altor valori care constituie obiectul material (imaterial) al infracțiunii, trebuie să depășească 5000 unități convenționale.

Considerăm că prevederea de la lit.d) alin.(5) art.248 CP RM este complementară numai cu prevederea de la alin.(1) art.248 CP RM. Ea nu este complementară cu prevederile de la alin.(2)-(4) art.248 CP RM. În cazul infracțiunilor specificate la alin.(2)-(4) art.248 CP RM – indiferent de numărul, cantitatea sau proporțiile ce caracterizează respectivele entități – răspunderea se va aplica conform unuia dintre aceste alineate. Venim cu această interpretare reieșind din regula fixată la alin.(2) art.3 CP RM, potrivit căreia interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale este interzisă. Un alt argument ar fi că sunt prea diferite (și, de aceea, generatoare de confuzii) criteriile de stabilire a numărului, cantității sau proporțiilor diverselor entități care reprezintă obiectul material (imaterial) al infracțiunilor prevăzute la alin.(2)-(4) art.248 CP RM.

2. Eschivarea de la achitarea plăților vamale (art.249 CP RM)

1. Aspecte tehnico-legislative

În art.249 CP RM, sub denumirea marginală de eschivare de la achitarea plăților vamale sunt reunite două variante-tip de infracțiuni* și o singură variantă agravată de infracțiune.

La concret, prima variantă-tip a eschivării de la achitarea plăților vamale, specificată la alin.(1) art.249 CP RM, se exprimă în eschivarea de la achitarea plăților vamale în proporții mari.

La rândul său, eschivarea de la achitarea plăților vamale în varianta sa agravată este incriminată la lit.b) alin.(2) art.249 CP RM, presupunând că infracțiunea prevăzută la alineatul (1) este săvârșită de două sau mai multe persoane.

Cea de-a doua variantă-tip a eschivării de la achitarea plăților vamale, specificată la alin.(3) art.249 CP RM, constă în eschivarea de la achitarea plăților vamale în proporții deosebit de mari.

2. Obiectul infracțiunii specificate la alin.(1) art.249 CP RM

Obiectul juridic special al infracțiunii în cauză îl constituie relațiile sociale cu privire la formarea bugetului public național pe calea achitării plăților vamale.

Obiectul material al infracțiunii examinate îl reprezintă plățile vamale în proporții mari**. Dacă valoarea, exprimată în bani, a plăților vamale nu atinge proporțiile mari, cele comise pot fi calificate potrivit alin.(13) art.287 din Codul contravențional.

În cazul infracțiunii specificate la alin.(1) art.249 CP RM, este esențial ca mărimea plăților vamale, care constituie obiectul material al infracțiunii, să nu depășească 5000 unități convenționale. În caz contrar, răspunderea se va aplica în conformitate cu alin.(3) art.249 CP RM.

În calitate de plăți vamale, art.117 din Codul vamal numește: 1) taxa vamală; 2) taxa pe valoarea adăugată; 3) accizele; 4) taxa pentru proceduri vamale.

În conformitate cu Legea Republicii Moldova cu privire la tariful vamal, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 20.11.1997 [6], prin „taxă vamală” se înțelege plata obligatorie, percepută de autoritatea vamală la introducerea pe sau la scoaterea mărfurilor de pe teritoriul vamal.

Se aplică următoarele tipuri de taxe vamale: 1) *ad valorem*, calculată în procente față de valoarea în vamă a mărfii; 2) specifică, calculată în baza tarifului stabilit la o unitate de marfă; 3) combinată, care îmbină tipurile de taxe vamale specificate la punctele 1) și 2); 4) excepțională, care, la rândul ei, se divizează în: a) taxă specială, aplicată în scopul protejării mărfurilor de origine indigenă la introducerea pe teritoriul vamal a

* Accentuăm că la alin.(3) art.249 CP RM este consemnată nu o circumstanță agravantă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.249 CP RM. De fapt, la alin.(1) și (3) art.249 CP RM sunt prevăzute infracțiuni de sine stătătoare. Aceste infracțiuni se pot afla între ele în concurs.

** În acord cu dispozițiile art.127 din Codul vamal, proporțiile plăților vamale se stabilesc pe baza cotelor determinate la data apariției obligației vamale. Amenzile și penalitățile, aferente acestor plăți, nu se iau în considerare la stabilirea proporțiilor plăților vamale.

mărfurilor de producție străină în cantități și în condiții care cauzează sau pot cauza prejudicii materiale considerabile producătorilor de mărfuri autohtoni; b) taxă antidumping, percepută în cazul introducerii pe teritoriul vamal a unor mărfuri la prețuri mai mici decât valoarea lor în țara exportatoare la momentul importului, dacă sunt lezate interesele sau apare pericolul cauzării prejudiciilor materiale producătorilor autohtoni de mărfuri identice sau similare ori apar piedici pentru organizarea sau extinderea în țară a producției de mărfuri identice sau similare^{*}; c) taxă compensatorie, aplicată în cazul introducerii pe teritoriul vamal a mărfurilor, la producerea sau la exportul cărora au fost utilizate, direct sau indirect, subvenții, dacă sunt lezate interesele sau apare pericolul cauzării prejudiciilor materiale producătorilor autohtoni de mărfuri identice sau similare ori apar piedici pentru organizarea sau extinderea în țară a producției de mărfuri identice sau similare^{**}.

Conform alin.(1) art.122 din Codul vamal, baza de calcul a taxei vamale o constituie volumul natural sau valoarea în vamă a mărfurilor, determinată în condițiile legii. La concret, metodele de determinare a valorii în vamă a mărfii sunt stabilite în art.10-17¹ ale Legii cu privire la tariful vamal.

În corespundere cu pct.1) art.93 din Codul fiscal, prin „taxa pe valoarea adăugată” se are în vedere impozitul de stat care reprezintă o formă de colectare la buget a unei părți a valorii mărfurilor livrate, serviciilor prestate care sunt supuse impozitării pe teritoriul Republicii Moldova, precum și a unei părți din valoarea mărfurilor, serviciilor impozabile importate în Republica Moldova.

Potrivit alin.(3) art.122 din Codul vamal, valoarea impozabilă cu taxa pe valoarea adăugată a mărfurilor importate o constituie valoarea lor în vamă, determinată în condițiile legii, și drepturile de import (cu excepția taxei pe valoarea adăugată).

Noțiunea de accize a fost definită cu ocazia investigării infracțiunilor specificate la art.250 CP RM. Menționăm doar că, în conformitate cu alin.(2) art.122 din Codul vamal, baza de calcul al accizului o constituie volumul natural sau valoarea în vamă a mărfurilor importate, determinată în condițiile legii, precum și impozitele și taxele ce urmează a fi achitate la data importului, fără a se ține cont de accize și taxa pe valoarea adăugată.

În acord cu art.121 din Codul vamal, taxa pentru proceduri vamale se achită la utilizarea oricărei destinații vamale, cu excepția abandonului în favoarea statului, dacă legislația nu prevede altfel. Mijloacele bănești încasate ca taxă pentru proceduri vamale se varsă la bugetul de stat. Procedurile vamale reprezintă totalitatea serviciilor acordate de organele vamale în sfera activității vamale. Nomenclatorul acestor servicii și taxele pentru ele sunt aprobate în conformitate cu Legea cu privire la tariful vamal.

Se au în vedere serviciile enumerate în anexa nr.2 la Legea cu privire la tariful vamal: 1) vămuirea mărfurilor plasate în regim de import, de perfecționare pasivă (cu excepția celor menționate la punctul 5), de transformare sub control vamal, în magazin *duty-free*; 2) vămuirea mărfurilor plasate în regim de admitere temporară sau export temporar, respectiv reexportul sau reintroducerea acestora; 3) vămuirea mărfurilor plasate în export sau reexport, cu excepția celor menționate la punctul 6); 4) vămuirea mărfurilor plasate în regim de perfecționare activă; 5) vămuirea mărfurilor plasate în regim de perfecționare pasivă în cazul scoaterii acestora pentru reparații, cu obligativitatea reintroducerii lor după efectuarea acestor lucrări; 6) vămuirea mărfurilor plasate în export, reexport, precum și la reintroducerea lor în cazul în care aceste mărfuri anterior au fost plasate în regimurile vamale de perfecționare activă, transformare sub control vamal sau perfecționare pasivă; 7) vămuirea mărfurilor plasate în antrepozit vamal, zonă economică liberă sau supuse distrugerii; 8) eliberarea adeverinței pentru înregistrarea mijlocului de transport, a caroseriei sau a motorului, introduse pe teritoriul țării (chiar și provizoriu), pasibile înregistrării în subdiviziunile structurale subordonate

^{*} Potrivit art.3 al Legii privind măsurile antidumping, compensatorii și de salvagardare, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 17.02.2000 [11], poate fi supus unei taxe antidumping orice produs care constituie obiectul unui dumping (adică, al introducerii unui produs pe piață la un preț inferior valorii sale normale dacă prețul de export al acestui produs, în momentul exportului dintr-o țară în alta, este inferior prețului comparabil, practicat în cadrul operațiunilor comerciale normale, pentru un produs similar destinat consumului pe piața internă a țării exportatoare) în cazul în care se cauzează un prejudiciu producătorilor autohtoni, iar între dumping și prejudiciul respectiv există o legătură de cauzalitate. Un produs constituie obiectul unui dumping numai în cazul în care prețul de export al acestuia, la introducerea lui în Republica Moldova, este inferior prețului practicat, în cadrul unor operațiuni comerciale normale, pentru un produs similar destinat consumului pe piața internă a țării exportatoare.

^{**} În corespundere cu art.24 al Legii privind măsurile antidumping, compensatorii și de salvagardare, produsul este considerat subvenționat dacă el beneficiază de subvenții, precum sunt ele definite la art.25 și 26 din această lege. Subvențiile pot fi acordate de către guvernul țării de origine a produsului importat sau de către guvernul țării intermediare din care produsul este exportat în Republica Moldova.

Ministerului Dezvoltării Informaționale; 9) păstrarea bunurilor în depozitele ce aparțin organelor vamale, inclusiv primite de ultimele în gestiune; 10) aplicarea sigiliului vamal; 11) prezentarea, la cerere, a informației statistice privind comerțul exterior cu mărfuri ale agentului economic respectiv, pe o perioadă de până la un an, cu excepția autorităților publice; 12) prelucrarea informațională a declarației vamale primare; 13) prelucrarea informațională a fiecărei declarații vamale complementare; 14) eliberarea certificatului de origine a mărfii.

În notele din anexa nr.2 la Legea cu privire la tariful vamal sunt specificate ipotezele în care taxa pentru proceduri vamale nu se percepe.

Scutirea de achitarea plăților vamale poate fi stabilită și prin alte acte normative. De exemplu, potrivit Legii privind importul și procurarea unor bunuri (mărfuri), lucrări și servicii conexe pe teritoriul Republicii Moldova, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 06.12.2013 [23], prin derogare de la prevederile Codului vamal, ale Codului fiscal și ale Legii cu privire la tariful vamal, în scopul realizării proiectului „Dezvoltarea transportului de troleibuze în municipiul Bălți”, finanțat din creditul Băncii Europene pentru Reconstrucții și Dezvoltare (BERD) și din grantul Fondului de investiții pentru vecinătate al Uniunii Europene, Întreprinderea Municipală „Direcția de troleibuze din Bălți”, Primăria municipiului Bălți și agenții economice (conform contractelor încheiate în baza procedurilor de achiziție ale BERD) se scutesc de plata drepturilor de import pentru bunurile (mărfurile), lucrările și serviciile conexe importate și de plata taxei pe valoarea adăugată pentru bunurile (mărfurile), lucrările și serviciile conexe procurate pe teritoriul Republicii Moldova, destinate realizării proiectului menționat (conform anexei la legea în cauză), fără drept de înstrăinare a acestora.

Datorită specificului său, infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.249 CP RM nu are *victimă*.

3. *Latura obiectivă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.249 CP RM*

Latura obiectivă a infracțiunii analizate are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă care constă în inacțiunea de eschivare de la achitarea plăților vamale în proporții mari; 2) urmările prejudiciabile sub forma neachitării plăților vamale în termenul stabilit; 3) legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Prin „eschivare de la achitarea plăților vamale” se înțelege refuzul făptuitorului de a achita plățile respective în termenele stabilite de legislația vamală.

Astfel, potrivit art.124 din Codul vamal, plățile vamale se plătesc în prealabil, până la depunerea declarației vamale. La momentul vămuirii se acceptă plata doar a diferenței dintre suma calculată și suma plătită în prealabil. Persoanele fizice, care nu sunt subiecți ai activității de întreprinzător, achită plățile vamale în momentul trecerii frontierei vamale, cu excepția acelor plăți care urmează a fi achitate la vămuirea bagajului neînsoțit și a mijloacelor de transport.

Totodată, conform alin.(4) și (5) art.125 din Codul vamal, dată a achitării plăților vamale (cu excepția achitării acestora prin intermediul cardurilor bancare) se consideră data depunerii mijloacelor bănești la conturile respective ale Ministerului Finanțelor, fapt confirmat printr-un extras trezorerial. Achitarea plăților vamale prin intermediul cardurilor bancare se consideră efectuată la momentul debitării cu suma plății respective a contului de card din care a fost emis cardul utilizat la plată. Debitarea contului de card respectiv se confirmă prin bonul (chitanța) de plată cu card bancar perfectat la terminal POS* sau la alt dispozitiv de utilizare a cardurilor bancare**, bon (chitanță) ce se eliberează deținătorului de card. Plata drepturilor de import sau de export efectuată prin intermediul cardurilor bancare nu poate fi anulată decât cu acceptul serviciului respectiv al Serviciului Vamal.

În conformitate cu art.126 din Codul vamal, cazurile de prelungire sau de eșalonare a termenului de plată a drepturilor de import și de export sunt stabilite de legislație. Nu poate fi prelungit sau eșalonat termenul de plată a taxelor pentru proceduri vamale.

* Potrivit pct.2 al Regulamentului cu privire la cardurile de plată (anexa nr.1 la Hotărârea BNM nr.157 din 01.08.2013 cu privire la aprobarea, modificarea, completarea și abrogarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei [20]), terminal (denumit, conform uzanțelor internaționale, POS terminal (acronimul „POS” se descifrează ca „Point of Sale”), este dispozitivul special, care este destinat deservirii deținătorilor de carduri de plată, aflat la un prestator de servicii de plată sau la un comerciant, care permite citirea datelor de pe banda magnetică și/sau de pe microprocesorul cardului de plată, procesarea acestor date și a altor date referitoare la operațiunea inițiată.

** Se are în vedere un bancomat sau un imprinter.

Infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.249 CP RM este o infracțiune materială. Ea se consideră consumată din momentul neachitării plăților vamale în termenul stabilit.

Infrațiunile specificate la art.249 CP RM trebuie delimitate de fapta presupunând imitarea transferului de mijloace bănești pentru marfa sau serviciile livrate, precum și de taxă pe valoarea adăugată corespunzătoare, pe contul bancar al furnizorului. Printr-o astfel de imitare a exportului făptuitorul creează artificial premise pentru „restituirea” din buget a taxei pe valoarea adăugată, deși aceasta nu a fost niciodată vărsată în bugetul public național*. În ipoteza dată, răspunderea trebuie aplicată pentru una dintre infracțiunile prevăzute la art.190 CP RM, fiind sustrate prin înșelăciune mijloace bănești aparținând bugetului public.

De asemenea, infracțiunile specificate la art.249 CP RM trebuie delimitate de infracțiunile prevăzute la art.248 CP RM. Recurgerea făptuitorului la una dintre metodele de săvârșire a infracțiunilor specificate la art.248 CP RM, chiar dacă se urmărește neachitarea plăților vamale, exclude reținerea la calificare a vreuniei dintre infracțiunile prevăzute la art.249 CP RM. Într-o asemenea situație, răspunderea se va aplica numai în conformitate cu una dintre prevederile de la art.248 CP RM.

Nu este exclus ca o parte din bunuri să fie trecută ilegal peste frontiera vamală a Republicii Moldova, pe calea contrabandei, iar cealaltă parte din bunuri să fie trecută legal peste această frontieră, făptuitorul neachitând plățile vamale aferente acestei celeilalte părți din bunuri. În astfel de circumstanțe, vom fi în prezența concursului real dintre una din infracțiunile specificate la art.248 și una din infracțiunile prevăzute la art.249 CP RM. Totodată, în legătură cu aceleași bunuri, este de neconceput concursul ideal dintre una din infracțiunile specificate la art.248 și una din infracțiunile prevăzute la art.249 CP RM. Cele două infracțiuni sunt incompatibile. Aceasta pentru că infracțiunile specificate la art.249 CP RM presupun ca premisă trecerea în condiții de legalitate a bunurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova.

În consecință, considerăm că trebuia aplicată răspunderea în baza art.248 CP RM, nu în baza art.249 CP RM, în următoarea speță: *T.I. a fost condamnat conform alin.(3) art.249 CP RM. Astfel, la 18.08.2004, aflându-se la punctul vamal Briceni, folosind documente false, a înregistrat reutilizarea convențională a automobilului BMW-318 în automobilul de model BMW-525. Ca urmare, pentru importul automobilului de model BMW-525 T.I. a achitat accize în mărime de 6106,58 lei. Aceasta deși, realmente, trebuia să achite 37691,16 lei, cauzând statului un prejudiciu de 31584,58 lei [4].* În acest caz, făptuitorul a recurs la declararea neautentică – metodă de săvârșire a infracțiunilor prevăzute la art.248 CP RM. În opoziție, pentru infracțiunile specificate la art.249 CP RM sunt caracteristice cu totul alte metode de săvârșire: refuzul expres de achitare a plăților vamale; schimbarea domiciliului sau a sediului profesional al făptuitorului, în scopul neachitării plăților vamale; ignorarea somațiilor de achitare a plăților vamale etc. În niciun caz nu pot fi considerate metode de săvârșire a acestei infracțiuni: eludarea controlului vamal; tănuirea de controlul vamal, prin ascunderea în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop; folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală; nedeclararea; declararea neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

4. *Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.249 CP RM*

Latura subiectivă a infracțiunii examinate se caracterizează prin intenție directă. Motivul specificat la alin.(1) art.249 CP RM constă, de cele mai multe ori, în interesul material.

Scopul special al acestei infracțiuni este scopul neachitării la bugetul public național a plăților vamale.

5. *Subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.249 CP RM*

Subiectul infracțiunii analizate este: 1) persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani; 2) persoana juridică (cu excepția autorității publice).

Reieșind din prevederile art.123 din Codul vamal, subiectul infracțiunii de eschivare de la achitarea plăților vamale este un subiect special. Aceasta deoarece trebuie să aibă una din următoarele calități speciale: 1) declarant; 2) broker vamal; 3) altă persoană prevăzută de legislație (de exemplu, specialist în domeniul vămii care deține atestat de calificare sau diplomă a unei instituții de învățământ acreditate în domeniu).

* Într-adevăr, la art.101, 101¹ și 101³ din Codul fiscal se menționează despre restituirea taxei pe valoarea adăugată: 1) în contul stingerii datoriilor agenților economici (sau ale creditorilor lor) față de bugetul public național, iar în caz contrar, la cererea agentului economic, în contul viitoarelor obligații ale acestora față de bugetul public național sau la contul bancar al agentului economic; 2) la investiții (cheltuieli) capitale; 3) la investiții (cheltuieli) capitale în autovehicule pentru transportul a minimum 22 de persoane, cu excepția șoferului.

Prevederi similare se conțin în Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului privind restituirea taxei pe valoarea adăugată, nr.93 din 01.02.2013 [22].

Potrivit pct.13) art.1 din Codul vamal, declarant este persoana care are dreptul de a dispune de mărfuri și/sau de mijloace de transport, care întocmește declarația vamală în numele său sau în al cărei nume este întocmită declarația vamală.

Conform art.162 din Codul vamal, broker vamal este persoana juridică, înregistrată în conformitate cu legislația, care deține licență pentru activitatea de broker vamal, eliberată de Camera de Licențiere, și care, pe principiile reprezentării directe sau indirecte, declară mărfurile, le prezintă pentru vămuire, efectuează și alte operațiuni vamale. Raporturile dintre brokerul vamal și persoana pe care o reprezintă se stabilesc în baza unui contract, încheiat cu respectarea cerințelor legislației în vigoare, care urmează să prevadă, în mod obligatoriu, tipul de reprezentare. Contractul menționat se prezintă organelor vamale la cererea acestora și justifică împuternicirile brokerului vamal de a reprezenta declarantul.

De asemenea, în anexa la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului cu privire la activitatea brokerului vamal și a specialistului în domeniul vămuirii, nr.1290 din 09.12.2005 [14], se explică că broker vamal este persoana juridică, înregistrată în conformitate cu legislația Republicii Moldova, care deține autorizație pentru activitate de broker vamal, eliberată de Serviciul Vamal, și care efectuează, în numele și pentru terțe persoane, declararea mărfurilor, prezentarea lor pentru vămuire, garantarea achitării și achitarea drepturilor de import/export convenite, precum și alte operațiuni de mediere în domeniul vamal. Raporturile dintre brokerul vamal și persoana reprezentată se stabilesc în baza contractului de prestare a serviciilor, încheiat cu respectarea cerințelor legislației în vigoare.

În același act normativ se stabilește că specialist în domeniul vămuirii este persoana fizică, angajată a brokerului vamal sau a declarantului, care deține atestatul de calificare în domeniul vămuirii, eliberat de Serviciul Vamal, și care activează din numele acestora. Relațiile dintre brokerul vamal sau declarantul vamal și specialistul în domeniul vămuirii se stabilesc pe bază de contract individual de muncă. Toate operațiunile vamale privind declararea mărfurilor și mijloacelor de transport de către agenții economici pe teritoriul Republicii Moldova se efectuează prin intermediul specialistului în domeniul vămuirii.

6. Circumstanța agravantă consemnată la lit.b) alin.(2) art.249 CP RM

Noțiunea „de două sau mai multe persoane”, în sensul consemnat la lit.b) alin.(2) art.249 CP RM, presupune pluralitatea de făptuitori. Iar acești făptuitori trebuie să aibă calitatea de autori mijlociți (mediați) sau de autori nemijlociți (imediate) ai infracțiunii. Un autor – mediat sau imediat – al infracțiunii, alături de o altă persoană având calitatea de organizator, instigator sau complice, nu formează conținutul noțiunii „de două sau mai multe persoane”. Un singur autor al infracțiunii, alături de o persoană care numai contribuie la săvârșirea infracțiunii în calitate de organizator, instigator sau complice, nu este suficient pentru a opera circumstanța agravantă prevăzută la lit.b) alin.(2) art.249 CP RM. Aceasta însă nu exclude ca, pe lângă cele două sau mai multe persoane, care iau parte la săvârșirea infracțiunii, să ia parte la activitatea infracțională și alte persoane având calitatea de organizatori, instigatori sau complici.

Răspunderea le poate fi aplicată declaranților, brokerilor vamali sau altor persoane prevăzute de legislație potrivit lit.b) alin.(2) art.249 CP RM, cu condiția că toți aceștia se eschivează de la achitarea plăților vamale. Or, toți coautorii trebuie să participe la executarea laturii obiective a infracțiunii specificate la lit.b) alin.(2) art.249 CP RM.

În cazul infracțiunii prevăzute la lit.b) alin.(2) art.249 CP RM, coautorii pot realiza simultan și integral latura obiectivă a infracțiunii. Dar, la fel de posibil este ca aceștia să o realizeze succesiv și parțial. Important este ca acești coautori să ia parte la săvârșirea, chiar și parțială, a infracțiunii.

Lipsa sau prezența înțelegerii prealabile dintre coautori nu poate influența calificarea celor săvârșite în baza lit.b) alin.(2) art.249 CP RM, dar poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei.

7. Infracțiunea specificată la alin.(3) art.249 CP RM

Deosebirea infracțiunii specificate la alin.(3) art.249 CP RM de infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.249 CP RM constă, în principal, în conținutul urmărilor prejudiciabile. Astfel, în ipoteza infracțiunii specificate la alin.(3) art.249 CP RM, urmările prejudiciabile se exprimă în neachitarea plăților vamale în proporții deosebit de mari în termenul stabilit.

Bibliografie:

1. Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele sale membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte. http://gov.md/public/files/2013/ianuarie_2014/ACORD_RM-UE_1.pdf

2. Convenția UNESCO privind măsurile îndreptate spre interzicerea și prevenirea introducerii, scoaterii și transmiterii ilicite a drepturilor de proprietate asupra valorilor culturale, adoptată la Paris la 14.11.1970.
http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13039&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
3. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 26.03.2008. Dosarul nr.1ra-468/2008. www.csj.md
4. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 20.05.2008. Dosarul nr.1ra-609/2008. www.csj.md
5. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1.
6. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.40-41.
7. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr.16-18.
8. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.106-108.
9. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.137-138.
10. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.160.
11. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.5.
12. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.78.
13. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.185-189.
14. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.168-171.
15. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.5-12.
16. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.16-19.
17. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.94-97.
18. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.74-75.
19. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.76-80.
20. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.191-197.
21. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.258-261.
22. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.27-30.
23. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.315-319.
24. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.14-16.
25. Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 1994, nr.1.
26. Sentința Judecătorei sectorului Botanica, mun. Chișinău, din 13.08.2010. Dosarul nr.1-528/2010.
<http://jb.justice.md>
27. United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982.
http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm

Prezentat la 04.07.2014